

*Društvo za politična,
gospodarska, razvojna,
socialna, kulturna
in etična vprašanja*

FORUM21

*Nazorjeva ulica 6
1000 Ljubljana
Slovenija*

Zemlja - naše bogastvo ali breme?

Društvo Forum 21, 26. januarja 2010 ob 17:00 v Ljubljani

Člani panela: dr. Milan Pogačnik, minister, dr. Anton Prosen, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, dr. Marjan Kotar up. prof., dr. Marina Pintar, Biotehniška fakulteta in dr. Franc Lobnik, predsednik Sveta za varstvo okolja RS, moderator pogovora.

4. Dr. Marijan Kotar, upok. prof.

Izhodišča za pogovor:

Slovenija je po gozdnatosti na tretjem mestu v Evropi, pri čemer se je na to mesto uvrstila šele pred desetletji. Pred 130 leti je imelo ozemlje, ki ga pokriva Slovenija, malo gozdov in še ti so imeli nizke lesne zaloge. Leta 1875 je bil na tem ozemlju delež gozdov le 35,4 % / 737 000 ha/, na Krasu / nizki Kras / pa samo 14 %. Leta 1947 se je delež gozdnatosti povečal na 42,2 % / 860 000 ha /, leta 1990 na 53,2 % / 1, 077.000 ha / in leta 2008 na 60,26 % // 1,221.749 ha/. Lesna zaloga se je povečala od 129 m³/ha v letu 1947 na 326 m³/ha v letu 2007. V 60. letih je preraslo v gozd 361.000 ha, ki so bili prej v kmetijski rabi. To pa pomeni, da smo na leto na račun gozda izgubili prek 6.000 ha kmetijskih zemljišč. Tej površini pa moramo dodati še površino tistih zemljišč, ki so bila žrtvovana za potrebe infrastrukture /zazidalne površine, ceste itd. / in to praviloma najboljših zemljišč. Povsem nerazumljiv je naš odnos do zemljišč, ki so v kmetijski rabi; država, ki ima premalo zemlje za lastno oskrbo s hrano, nepremišljeno žrtvuje še tisto malo, kar imamo. Potreben je temeljit preobrat oziroma takšna zakonodaja, ki bo onemogočila spremembe namembnosti kmetijskih zemljišč.

Ker bodo potrebe po zemljiščih za izgradnjo infrastrukture in po novih zazidalnih površinah tudi v prihodnje, bo potrebno ta zemljišča pridobiti iz sedanjih gozdnih površin. Odločitve, kateri deli gozda naj spremenijo svojo rabo in kolikšne površine, pa bo potrebno prepustiti gozdarski stroki. Značilnost gozdov je, da so naravni ekosistem, ki ima to lastnost, da je sposoben samoregulacije in samoorganizacije – vendar le pod pogojem, da naši posegi ne motijo njihovega funkcioniranja. Gozdovi se sami obnavljajo /pomlajujejo/, se sami gnojijo, to pomeni, da ohranjajo njihovo naravno produktivnost /plodnost/ brez dodajanja gnojil in se po motnjah /tudi katastrofah/, če

niso prepogoste in premočne tudi sami revitalizirajo. Gozdovi opravljajo poleg proizvodne funkcije, to je produkcije lesa in gozdnih plodov, še celo vrsto drugih – neproizvodnih funkcij. V zadnjem času je zelo narasel pomen ekoloških funkcij /hidrološka funkcija, biotopska funkcija, klimatska funkcija, varovalna funkcija, ponor ogljikovega dioksida/. Vrednost teh funkcij je neprecenljiva in predstavlja več kot desetkratno vrednost proizvodne funkcije. Iz tega razloga mora pri vseh spremembah in krčitvah gozda sodelovati gozdarska stroka. Krčitve naj bi se dovoljevale le v tistih gozdovih, kjer je poudarjenost funkcij gozda majhna.

Pri izpolnjevanju funkcij gozda je potrebno poudariti, da gozd optimalno funkcionira kot ekosistem, če je zdrav in če so zdrava tudi gozdna tla. Zaradi onesnaževanja z žveplovim dioksidom, dušikom, svincem, cinkom so tla naših gozdov že prizadeta. Povečala se je njihova pH vrednost /kislost/, kar je v tleh povzročilo sproščanje težkih kovin /kadmij, svinec, aluminij, mangan/, to pa se zrcali v poslabšanju kakovosti vode v izvirih. Čeprav imamo v večjem delu Slovenije v vodozbirnih območjih, ki so pod gozdom, zaenkrat še pitno vodo, to pri današnjem onesnaževanju ne bo več dolgo. Voda, ki priteče iz območij intenzivnega kmetijstva, pa v večini primerov ni pitna, ponekod niti za kopanje ni več primerna. Seveda prihaja del onesnaževanja na teh območjih zaradi neurejene kanalizacije in odvajanja fekalnih in komunalnih voda. Naj tu navedem že zelo staro ugotovitev: Vode so ogledalo našega ravnanja z zemljo in krajino. Če to drži, je naše obnašanje do zemlje mačehovsko.

Intenzivno kmetijstvo onesnažuje tla in podtalnico z nitrati, raznimi insekticidi, fungicidi in herbicidi, zato bo moralo preiti na ekološko bolj primerno kmetovanje / kolobarjenje /, ki pa bo zahtevalo več zemljišč v kmetijski rabi. Verjetno si želimo, da čim večji delež hrane pridelamo v Sloveniji; s tem imamo tudi nadzor nad kakovostjo lastne hrane. Že iz tega razloga moramo preprečiti nadaljnjo zmanjševanje zemljišč v kmetijski rabi. Pa tudi iz dolžnosti do naših potomcev: Ne smemo žrtvovati zemlje, ki je nastajala vse od zadnje poledenitve / več deset tisočletij/ za nekaj, kar nam prinese dobiček samo danes, in za nekaj, kar bomo že čez nekaj let obžalovali.

Forum 21 je neprofitna ustanova civilne družbe, ki želi s skupnimi premišljanji o trajnejših družbenih procesih doma, v Evropski uniji in v globaliziranem svetu prispevati k osnovam za kompetentno izbiro dolgoročnih razvojnih usmeritev na Slovenskem in v mednarodnem prostoru. Pri svojem delu se opira na svobodomiselno duhovno in kulturno tradicijo, ki spoštuje raznolikost nazorov, političnih pogledov, veroizpovedi in narodnosti na slovenskih tleh.

www.forum21.si